

DPH

408/11.09.13 Uplatnění DPH u komoditních Futures

Předkladatel: Mgr. Milan Tomíček, daňový poradce, číslo osvědčení 1026
Ing. Stanislav Kryl, daňový poradce, číslo osvědčení 3353

PŘÍSPĚVEK JE UZAVŘEN

Cílem tohoto příspěvku je sjednotit uplatnění DPH při obchodování s Futures kontrakty na komodity vlastním jménem a vlastní účet plátce (dále jen „**Futures kontrakt**“). Vzhledem k tomu, že Futures kontrakty mohou uzavírat různé typy plátců a uplatnění DPH u Futures kontraktů se u těchto různých typů plátců mohou lišit (jinak bude k těmto kontraktům přistupovat obchodník obchodující s těmito kontrakty na burze a jinak výrobní podnik, který si pomocí uzavřeného Futures kontraktu zajišťuje budoucí cenu materiálu vstupujícího do výroby), zdůrazňujeme, že se tento příspěvek zaměřuje „pouze“ na osoby, (i) jejichž předmětem podnikání je obchodování s komoditami tvořícími podkladové aktivum Futures kontraktu a (ii) které se účastní obchodů Futures kontrakty (ať vypořádávaných fyzickou dodávkou podkladového aktiva nebo finančně) pravidelně, na dlouhodobé bázi a za účelem dosažení zisku, (iii) přičemž obchodování s těmito kontrakty na organizovaném trhu tvoří nedílnou součást jejich podnikatelské činnosti (dále jen „**obchodník**“). Obvykle musí být tento obchodník členem burzy, na které se účastní obchodování s podkladovým aktivem, nebo je jeho účast podmíněna jiným způsobem. K takovému obchodování s Futures kontrakty musí mít obchodník obvykle uspořádánu i vnitřní organizační strukturu, tj. musí mít obvykle k dispozici také obchodní oddělení, které se této činnosti soustavně věnuje, sleduje vývoj ceny podkladového aktiva a připravuje predikce budoucího vývoje těchto cen, na jejichž základě pak volí obchodní strategii při obchodování s těmito kontrakty.

Pro účely našeho příspěvku nerozlišujeme mezi tvůrcem či tvůrci trhu a ostatními obchodníky účastnicími se obchodování s Futures kontrakty, jelikož se tyto tvůrci z hlediska generování zisku z Futures kontraktů ničím neodlišují od ostatních obchodníků. Jediný rozdíl spočívá v tom, že tvůrce trhu je povinen po celou dobu, kdy je daný trh otevřen, udržovat jimi nabídnuté cenové nabídky na nákup a na prodej u příslušných Futures kontraktů a tím udržovat likviditu na trhu, za což mu náleží určité výhody (např. snížené burzovní poplatky). Tím se stanoví v podstatě rozpětí očekávaných prodejních a nákupních cen, ale tvůrce trhu negeneruje zisk z tohoto rozpětí, nýbrž (stejně jako ostatní obchodníci na burze) stanovil tyto ceny dle svého odhadu budoucího vývoje cen podkladového aktiva (dané komodity) tak, aby při jejich realizaci generoval zisk ze samotného uzavřeného Futures kontraktu. Vedle této závazné cenové nabídky pak tvůrce trhu normálně uzavírá objednávky na nákup/prodej Futures kontraktů v cenách dle svého uvážení.

Futures kontrakt lze charakterizovat jako dohodu dvou stran o nákupu/prodeji standardizovaného množství komodity v předem specifikované kvalitě za předem sjednanou cenu (dále jen „**sjednaná cena**“) k danému budoucímu datu (dále jen „**den vypořádání**“). Kupující Futures kontraktu se zavazuje, že ve stanovené době odebere dané množství podkladového aktiva (například elektrická energie) za sjednanou cenu. Prodávající se naopak zavazuje dodat ve stanovené době dané množství podkladového aktiva za sjednanou cenu. Jejich podstatou je tak forma

termínového obchodu, tzn., že dochází k určitému zpoždění mezi sjednáním obchodu a jeho plněním.

Futures kontrakty je možné obchodovat výhradně na organizovaných trzích (burzách). Jako protistrana prodávajícího i kupujícího Futures kontraktu vždy stojí clearingové centrum burzy, tj. kupujícím/proávajícím vůči obchodníkovi je vždy toto clearingové centrum burzy. Obchodník tak nezná „skutečného“ kupujícího či prodávajícího ve vztahu k uzavřenému Futures kontraktu.

K eliminaci kreditního rizika ze strany burzy, stanoví burza částku, kterou musí zaplatit každý, kdo chce obchodovat s Futures kontrakty. Jedná se o tzv. počáteční marži (Initial margin) v burzovním clearingovém středisku. Tato počáteční marže má zaručit splnění budoucích závazků plynoucích z kontraktu a chránit tak druhou stranu před negativními změnami podmínek na trhu.

Od počáteční marže se odvíjí i tzv. maržový účet. Maržový účet je běžný účet, na kterém se denně zaznamenávají kladné a záporné pohyby v pozicích (tak zvané denní marže neboli Variation margin). Variation margin se odvíjí od rozdílu mezi sjednanou cenou a okamžitou (spotovou) cenou podkladového aktiva. Podle denního pohybu hodnoty pozice v rámci kontraktu se připisuje (kredit) anebo odpisuje (debet) z maržového účtu až do dne vypořádání kontraktu anebo do dne uzavření pozice (např. u prodávajícího, která má komoditu dodat, má denní marže evidovaná na maržovém účtu kladnou hodnotu, jestliže aktuální cena klesne pod předem sjednanou cenu, a stejná částka je zrcadlově mínusem zachycena na maržovém účtu protistrany).

V okamžiku uzavření Futures kontraktu si protistrany neplatí žádnou prémii (na rozdíl např. od opce).

Uzavřený kontrakt lze zajistit uzavřením jiného „zrcadlového“ Futures kontraktu (tak zvané uzavření pozice).

Futures kontrakt obecně předpokládá fyzické dodání, ale některé Futures kontrakty mohou být vypořádány jen v penězích. Vypořádání Futures kontraktů v penězích je časté např. v případě Futures kontraktů na elektrickou energii.

Změna podmínek Futures kontraktu z fyzického vypořádání na finanční vypořádání či naopak za normálních podmínek neprobíhá.

Způsob vypořádání uzavřeného Futures kontraktu zásadním způsobem ovlivňuje režim DPH samotného kontraktu. Proto jsme dále tyto kontrakty rozdělili na kontrakty s fyzickým vypořádáním (dodáním) podkladového aktiva a na kontrakty bez fyzického vypořádání (dodání) podkladového aktiva (dochází „pouze“ k finančnímu vypořádání kontraktu v penězích).

1.1 Futures kontrakty s fyzickým vypořádáním podkladového aktiva

Jak vyplývá ze samotné podstaty Futures kontraktu, kdy ke dni vypořádání dojde k dodání komodity, která je podkladovým aktivem daného kontraktu, za předem sjednanou cenu, jedná se o formu termínového obchodu se zbožím, kdy dochází

k určité časové prodlevě mezi sjednáním podmínek dodání podkladové komodity a jejím dodáním.

Pro účely DPH se jedná o dodání zboží, které tvoří podkladové aktivum Futures kontraktu, ve smyslu § 13 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon o DPH**“). Poskytovatelem zdanitelného plnění je osoba, která toto zboží dodá.

Povinnost přiznat daň při dodání zboží vzniká dle § 21 zákona o DPH ke dni uskutečnění zdanitelného plnění (dnem dodání) nebo dnem přijetí úplaty, a to k tomu dni, který nastane dříve. Denní marže (Variation margin) evidované v průběhu životnosti uzavřeného Futures kontraktu nepředstavují úplatu, kterou má prodávající obdržet za zboží, které má dodat kupujícímu. Dané marže v průběhu životnosti uzavřeného Futures kontraktu pouze vyjadřují aktuální „pozici“ dané osoby v daném obchodu, přičemž se tato marže v průběhu životnosti Futures kontraktu může měnit v závislosti na pohybu aktuální denní ceny podkladového aktiva, a nelze tudíž hovořit o přijetí úplaty ve smyslu § 21 odst. 1, resp. § 4 odst. 1 písm. a) zákona o DPH. Proto povinnost přiznat daň vzniká „až“ dnem dodání komodity, která tvoří podkladové aktivum kontraktu¹⁹.

Základem daně je ve smyslu § 36 odst. 1 zákona o DPH úplata, kterou prodávající má obdržet za uskutečněné zdanitelné plnění, tj. celková skutečná cena za dodanou komoditu.

1.2 Futures kontrakty bez fyzického vypořádání podkladového aktiva

V případě Futures kontraktů, u kterých nedochází k fyzickému dodání podkladového aktiva mezi účastníky Futures kontraktu, je tento kontrakt vypořádán tak, že účastník Futures kontraktu, na jehož maržovém účtu je ke dni vypořádání kontraktu evidována záporná denní marže, je povinen tuto částku (marži) vypořádat (uhradit) druhému účastníkovi Futures kontraktu (prostřednictvím clearingového centra burzy).

Ekonomická činnost

Nejdříve je nutno posoudit, zda výše popsaná činnost vůbec představuje ekonomickou činnost ve smyslu zákona o DPH, resp. směrnice 2006/112/ES (dále jen „*směrnice*“). Otázkou vymezení ekonomické činnosti se v minulosti již mnohokrát zabýval Soudní dvůr Evropské unie (dále jen „**SDEU**“).

Jedním z prvních rozsudků Evropského soudního dvora, který se zabýval investiční činností do cenných papírů (tj. činností obdobnou investování do finančních derivátů) z pohledu, zda se jedná o ekonomickou činnost, je rozsudek v případě C-155/94, Wellcome Trust Ltd.

Při generování závěrů z tohoto rozsudku aplikovatelných v obecnější rovině je však nutno vzít v potaz, že výchozí situace byla značně odlišná od situace popsané výše v tomto příspěvku.

¹⁹Je-li podkladovým aktivem elektrina, povinnost přiznat daň vzniká dnem odečtu z měřicího zařízení nebo dnem zjištění spotřeby.

Již v první otázce položené SDEU je uvedeno, že se vztahuje na prodej akcií a cenných papírů osobou, která není obchodníkem s cennými papíry²⁰. SDEU tedy v tomto případě posuzoval činnost osoby, která nebyla obchodníkem s cennými papíry v profesním významu tohoto slova (viz bod 31 rozsudku, kde se mluví o osobě, která nemá status profesionálního obchodníka s cennými papíry²¹) a která byla velice limitována v této činnosti (např. bod 7 – „*Nicméně soudní příkaz požadoval po správcích vyvinout veškeré přiměřené úsilí, aby se vyhnuli zapojování se do obchodování při realizaci svých investorských pravomocí.*“²².)

Závěry SDEU tedy vycházely z předpokladu, že se nejednalo o obchodníka s cennými papíry, přičemž tento pojem je nutno dle našeho názoru chápat v jeho obecném významu jako osobu, která soustavně obchoduje s investičními nástroji (viz bod 31 rozsudku zmíněný výše) a že daný subjekt (Wellcome Trust) do samotného obchodování zasahoval minimálně.

A SDEU s odkazem na výše zmíněný soudní příkaz konstatuje, že Wellcome Trust má zakázáno se zapojovat do takových aktivit, a především na základě tohoto omezení přijal závěr, že Wellcome Trust musí být postaven na roveň „soukromého investora“, což je zcela logický závěr, který však nelze uplatnit na osobu která se pravidelně účastní bez jakýchkoli omezení, obchodování s finančními deriváty (Futures kontrakty).

Závěry SDEU je tak nutno interpretovat s ohledem na výše uvedené, pro účely posouzení případu, který je předmětem tohoto příspěvku, však lze využít analýzu SDEU týkající se podmínek, za jakých mohou být transakce týkající se cenných papírů předmětem DPH. SDEU v bodě 35 tohoto rozsudku konstatuje, že transakce týkající se cenných papírů budou předmětem DPH především případech, „*kdy jsou takové transakce uskutečňovány jako součást obchodních aktivit s akcemi.....*“²³.

Tento přístup se následně promítl i do pozdějších rozsudků SDEU. Například v rozsudku C-80/95 Harnas & Helm CV SDEU v bodě 16 konstatoval:

Je pravdou, že transakce uvedené v čl. 13B(d)(5) Šesté Směrnice mohou spadat do předmětu DPH, pokud jsou uskutečněny (i) jako součást obchodní aktivity s cennými papíry, (ii) za účelem zajištění přímé nebo nepřímé účasti na řízení společností, ve kterých holdingová společnost získala účast nebo (iii) pokud představují přímé, trvalé a nezbytné rozšíření zdanitelné činnosti

²⁰ The Value Added Tax Tribunal therefore decided to stay the proceedings until the Court has given a preliminary ruling on the following questions: '(1) Is the term "economic activities" in Article 4(2) [of the Directive] capable of covering sales of shares and securities by a person who is not a dealer in shares and securities?

²¹ As is clear from the information provided in the order for reference, the Trust does not have the status of a professional dealer in securities in the United Kingdom,....

²² However, the court order required the trustees to make all reasonable efforts to avoid engaging in trade when exercising their investment powers.

²³ It is true that, by virtue of Article 13B(d)(5) of the Directive, transactions in shares, interests in companies or associations, debentures and other securities may fall within the scope of VAT. This will be the case, in particular, where such transactions are effected as part of a commercial share-dealing activity or in order to secure a direct or indirect involvement in the management of the companies in which the holding has been acquired.

V rozsudku C-77/01, EDM, SDEU konstatoval:

58 Stejně tak pouhé nabývání a pouhý prodej jiných převoditelných cenných papírů nemůže představovat využívání majetku za účelem pravidelného vytváření zisků, jelikož jediná odměna za tyto operace je tvořena případným ziskem při prodeji těchto cenných papírů.

59 Takové transakce nemohou zpravidla představovat samy o sobě ekonomické aktivity ve smyslu Šesté směrnice. Ovšem jak vyplývá z bodu 5 článku 13B(d), transakce s cennými papíry mohou spadat pod rozsah DPH. Nicméně, transakce pokryté tímto ustanovením jsou takové, které spočívají v pravidelném dosahování zisků z činností, které přesahují rámec pouhého nabývání a prodeje cenných papírů, jako jsou operace vykonávané při výkonu obchodní činnosti obchodování s cennými papíry.

V rozsudku C-8/03, Banque Bruxelles, shrnul SDEU danou problematiku následovně:

38 Je třeba mimoto připomenout, že podle ustálené judikatury pouhé nabývání a pouhá držba obchodních podílů nejsou považovány za hospodářské činnosti ve smyslu šesté směrnice propůjčující jejich původci postavení osoby povinné k dani. Samotná kapitálová účast v jiných podnicích totiž nepředstavuje využívání majetku za účelem pravidelného vytváření zisků, neboť případná dividenda, plod této účasti, vyplývá ze samotného vlastnictví majetku a není protihodnotou žádné hospodářské činnosti ve smyslu téže směrnice (viz výše uvedený rozsudek Harnas & Helm, bod 15, a rozsudek ze dne 26. června 2003, KapHag, C-442/01, Recueil, s. I-6851, bod 38). Jestliže tedy tyto činnosti nepředstavují samy o sobě hospodářskou činnost ve smyslu uvedené směrnice, je tomu tak i pro činnosti, které spočívají v převodu těchto účastí (viz výše uvedené rozsudky Wellcome Trust, bod 33, a KapHag, bod 40).

39 Stejně tak pouhé nabývání a pouhý prodej jiných převoditelných cenných papírů nemůže představovat využívání majetku za účelem pravidelného vytváření zisků, jelikož jediná odměna za tyto operace je tvořena případným ziskem při prodeji těchto cenných papírů (viz výše uvedený rozsudek EDM, bod 58).

40 Samotné takové operace nemohou totiž v zásadě představovat hospodářské činnosti ve smyslu šesté směrnice.

41 Jak nicméně vyplývá z čl. 13 části B písm. d) bodu 5 šesté směrnice, mohou operace týkající se cenných papírů spadat do oblasti působnosti DPH. Soudní dvůr již rozhodl, že operace, na které se vztahuje toto ustanovení, jsou operace spočívající v pravidelném dosahování zisků z činností, které přesahují rámec pouhého nabývání a prodeje cenných papírů, jako jsou operace vykonávané při výkonu obchodní činnosti obchodování s cennými papíry (viz výše uvedený rozsudek EDM, bod 59).

V případě C-309/94 Régie Dauphinoise se pak SDEU zabýval otázkou, zda určitá finanční činnost je přímým, trvalým a nezbytným rozšířením ekonomické činnosti. SDEU v bodě 22 konstatuje, že pokud správce majetku (nemovitosti) se souhlasem

vlastníků majetku investuje vlastním jménem u finančních institucí prostředky, které vybral jako zálohy od nájemců či vlastníků, jedná se o přímé, trvalé a nezbytné rozšíření hlavní ekonomické činnosti (správy majetku). SDEU došel k tomuto závěru, přestože taková investice nebyla povinností správce (tj. nebyla nezbytnou), ale jenom jeho právem. SDEU tedy termín přímé, trvalé a nezbytné rozšíření hlavní činnosti použil v širším významu jako její logické rozšíření.

SDEU tak ve své judikatuře vždy hledal hranici mezi činnostmi, které mohou být vykonávány „soukromým investorem“ (private investor) a činnostmi jdoucími nad tento rámec, přičemž kladl důraz nikoliv na objem transakcí, ale na způsob a charakter prováděných činností. A jak vyplývá z výše uvedené judikatury, došel SDEU k závěru, že operace vykonávané při výkonu obchodní činnosti obchodování s cennými papíry nebo jako logické rozšíření jiné ekonomické činnosti jsou nad tento rámec a představují ekonomickou činnost.

Na základě výše uvedeného je tak dle našeho názoru zcela evidentní, že plátce daně, (i) který je obchodní společností s předmětem podnikání obchodování daným podkladovým aktivem, (ii) který je členem burzy a pravidelně se účastní obchodování s Futures kontrakty na komodity s finančním vypořádáním na této burze s cílem dosahovat ziska (iii) kdy obchodování s Futures kontrakty na komodity představuje nedílnou součást jeho podnikatelských aktivit, čemuž odpovídá jeho vnitřní organizační struktura, vykonává obchodní činnost obchodování s investičními nástroji (finančními deriváty), kterou je nutno pro účely DPH považovat za ekonomickou činnost.

Služba v. dodání zboží

Vzhledem k tomu, že ke dni vypořádání nedochází k dodání podkladového aktiva, nemůže se pro účely DPH jednat o dodání zboží. Namísto dodání podkladového aktiva je předmětem tohoto kontraktu závazek účastníků Futures kontraktu finančně si navzájem vypořádat rozdíl mezi sjednanou cenou a spotovou cenou ke dni vypořádání kontraktu (dále jen „**finanční vypořádání**“).

Proto je nutno posoudit otázku, zda uzavření Futures kontraktu je nutno/možno považovat za poskytnutí služby. Otázku, zda je určité plnění nutno považovat za dodání zboží či za poskytnutí služby řešil SDEU např. v případě C-172/96, First National Bank of Chicago. SDEU se v uvedeném případě spokojil s konstatováním, že směna peněz v různých měnách nemůže být považována za dodání zboží, jelikož se jedná o zákonné platidlo, které není zbožím, a bez dalšího konstatoval, že „*Devizové transakce jsou tedy poskytováním služeb ve smyslu čl. 6 Šesté směrnice*“.

Předmětem Futures kontraktu je přijetí závazku obou účastníků kontraktu navzájem si vypořádat rozdíl mezi sjednanou cenou podkladového aktiva a jeho spotovou cenou ke dni vypořádání. Vycházejí z velice široké definice „poskytování služeb“ pro účely DPH, dle které se poskytnutím služby rozumí všechny činnosti, které nejsou dodáním zboží nebo převodem nemovitosti, by uzavření Futures kontraktu mělo být pro účely DPH považováno za poskytnutí služby.

Existence úplaty

Dále je nutno posoudit, zda vůbec uzavření tohoto kontraktu představuje poskytnutí služby za úplatu, jelikož z ustálené judikatury SDEU vyplývá, že služba je zdanitelná pouze tehdy, existuje-li právní vztah mezi poskytovatelem služby a jejím příjemcem a jestliže zároveň existuje přímý vztah mezi poskytnutou službou a obdrženým protiplněním.

Mezi účastníky kontraktu bezesporu existuje právní vztah, který vznikl uzavřením Futures kontraktu. Jisté plnění ve formě finančního vypořádání bylo sjednáno. Nelze jej však dle našeho názoru považovat za úplatu. Finanční vypořádání je totiž plněním samotným, ne úplatou za něj. Z pohledu obchodníka (jednoho účastníka transakce) nemůže být jeden tok peněz (finanční vypořádání) současně plněním i úplatou za něj.

Například obchodník, který by měl komoditu dodat, se zavazuje, že finanční vypořádání poskytne pouze při vzestupu ceny komodity. Za toto své plnění mu žádá další úplata nenáleží (nic za to nedostane). Z jeho pohledu poskytuje plnění (finanční vypořádání), ale úplata absentuje. Naopak při poklesu cenu komodity obchodník obdrží finanční vypořádání, ale při tomto vývoji cen nemá žádný závazek cokoliv sám plnit. Obchodník obdrží úplatu, ale absentuje samotné plnění.

Podobně v případě C-172/96, First National Bank of Chicago (bod 49) SDEU konstatoval: *„Peníze převedené obchodníkovi jeho protistranou během operace směny peněz, protože jsou předmětem plnění, nemohou být považovány za úhradu za službu směny peněz za jiné peníze, a v důsledku toho nemohou představovat úplatu za tuto službu.“*

Jiný závěr, tj. že uzavírání Futures kontraktů je nutno považovat za službu za úplatu, lze učinit pouze v případě, že uzavírání těchto kontraktů je obchodníkem uskutečňováno pravidelně, na dlouhodobé bázi s cílem dosažení zisku za určité období, tj. je samotným předmětem jeho ekonomické činnosti.

Podstatou činnosti tohoto obchodníka není uzavírání ojedinělých Futures kontraktů, nýbrž soustavné uzavírání celé řady Futures kontraktů, které ve svém celkovém výsledku za určité časové období mají obchodníkovi generovat zisk (úplatu) z této činnosti. V tomto případě se už tak pravděpodobně jedná z pohledu obchodníka o výkon určitých činností, které představují poskytnutí služby (viz výše) a na které je nutno pohlížet jako na celek, proti kterým lze postavit určitou hodnotu úplaty vyplývající z této soustavné činnosti jako takové.

V případě plátců, kteří uzavírají tyto kontrakty pouze za účelem např. zajištění proti pohybu budoucí ceny materiálu vstupujícího do výroby (která je předmětem jejich ekonomické činnosti) nebo za účelem zajištění budoucí ceny jejich výrobků, by se vůbec o poskytování služeb za úplatu nejednalo. Tito plátcí jsou tak v pozici příjemce služby (tyto případy však nejsou předmětem tohoto příspěvku).

Základ daně

Co se týče samotné výše protiplnění, kterou má obchodník obdržet, tj. hodnoty osvobozené plnění, je nutno vycházet z čl. 73 směrnice 2006/112/ES, resp. § 36 zákona o DPH dle kterého „*zahrnuje základ daně, vše, co tvoří protiplnění, které dodavatel nebo poskytovatel získal nebo má získat od pořizovatele, příjemce nebo třetí osoby za takové dodání zboží nebo poskytnutí služby.*“

Jak je již uvedeno výše, podobně jako v případě C-172/96, First National Bank of Chicago, představuje finanční vypořádání samotný předmět plnění a není hodnotou, kterou by měla jedna ze smluvních stran obdržet.

Stejně tak ani pohyb denní marže (Variation margin) na maržovém účtu v průběhu životnosti kontraktu nevyjadřuje skutečnou hodnotu úplaty, kterou má smluvní strana obdržet, pouze vyjadřuje „pozici“ dané osoby v daném obchodu k danému okamžiku (jak uvedeno výše, tato pozice se mění v závislosti na pohybu aktuální denní ceny podkladového aktiva).

Ani v teoretické rovině protiplněním (úplatou) nemůže být výsledné finanční vypořádání ke dni vypořádání realizovaného jednoho Futures kontraktu, neboť jak bylo ukázáno výše, samostatný Futures kontrakt posuzovaný individuálně nepředstavuje poskytnutí služby za úplatu, tj. nepředstavuje plnění, které by bylo předmětem daně.

Proto je nutno stanovit skutečnou hodnotu, kterou obchodník získává z realizovaných transakcí (viz bod 44 případu C-172/96, First National Bank of Chicago).

Jak je již uvedeno výše, obchodník uzavírá velké množství Futures kontraktů vztahujících se k různému množství podkladového aktiva za různé ceny, které se neustále mění, s cílem generovat zisk z obchodování s těmito kontrakty za určité časové období. Obchodník tak není běžně schopen v okamžiku uzavření Futures kontraktu předvídat, kdy a za jakou cenu bude schopen následně realizovat další kontrakt či kontrakty, které mu umožní eliminovat nebo zafixovat na určité hodnotě riziko změny ceny podkladového aktiva vyplývající z dříve uzavřených transakcí (analogicky též body 45 a 46 C-172/96, First National Bank of Chicago).

Proto je nutno na tento případ aplikovat závěr uvedený v bodě 47 C-172/96, First National Bank of Chicago, ve kterém je uvedeno: „*Takže protiplnění, to znamená částka, kterou může Banka skutečně použít pro svou vlastní potřebu, musí být považováno za skládající se z čistého výsledku svých transakcí za dané období.*“

Uplatnění DPH

Závazek provést finanční vypořádání Futures kontraktu představuje pro účely DPH svým charakterem, podobně jako úrokové či měnové swapy, které byly již na Koordinačním výboru diskutovány v rámci příspěvku „248/29.10.08 Vymezení pojmu obrát ve vztahu k některým finančním činnostem osvobozeným od DPH a jejich zohlednění při výpočtu koeficientu podle § 76 odst. 2 zákona o DPH - Rozšíření příspěvku č. 184/27.06.07“, finanční činnost osvobozenou od daně podle § 54 zákona o DPH.

To potvrzují i závěry z 63.zasedání Výboru pro DPH ze dne 17. července 2001 uvedené v Guidelines z tohoto jednání. V souladu s těmito závěry se valná většina zúčastněných delegací shodla na tom, že transakce s opcemi obchodovatelnými na regulovaných trzích (které jsou stejně jako Futures kontrakty bez fyzického vypořádání považovány za finanční deriváty) spadá pod čl. 13(B)(d) Šesté směrnice²⁴ (dnes čl. 135(1)(f) směrnice 2006/112/ES).

Tyto závěry byly následně transponovány i do bodu 13 Preambule²⁵ a čl. 9²⁶ nařízení Rady 282/2011, kterým se stanoví prováděcí opatření ke směrnici 2006/112/ES.

Transakce zahrnující opce jako finanční nástroje obchodovatelné na regulovaných trzích je tedy nutno považovat za finanční činnost osvobozenou od daně, stejně tak jako transakce zahrnující futures, swapy a další finanční deriváty.

Závazek provést finanční vypořádání Futures kontraktu představuje zároveň svým charakterem službu ve formě převzetí peněžního závazku. Jedná se tak z pohledu českého zákona o DPH o službu osvobozenou od DPH dle § 54 odst. 1 písm. f) zákona o DPH.

Vykazování v příznání k DPH

Hodnota osvobozených plnění, kterou obchodník zahrne do částky vykázané na řádku 50 svého příznání k DPH, bude netto hodnota součtu výsledných kladných a záporných denních marží evidovaných na maržovém účtu v den vypořádání (finanční vypořádání) všech Futures kontraktů vypořádaných v daném období. Vzhledem k tomu, že základem daně je obecně úplata, kterou obchodník obdržel nebo má obdržet, nemohou být výše uvedené částky vykázané v jednotlivých daňových příznáních v záporných hodnotách.

V rámci výpočtu vypořádání nároku na odpočet v daňovém příznání za poslední zdaňovací období vypořádávaného období se v souladu s § 76 odst. 7 ZDPH pro výpočet celkového nároku na odpočet daně v krácené výši za vypořádávané období použije koeficient vypočtený z údajů o uskutečněných plněních za celé vypořádávané období. Při výpočtu tohoto vypořádacího koeficientu se tak zohlední netto hodnota součtu všech výsledných kladných a záporných denních marží evidovaných na maržovém účtu v den vypořádání (finanční vypořádání) všech Futures kontraktů vypořádaných v daném vypořádávaném období.

V případě, že takto zjištěný vypořádací koeficient nebude odpovídat údajům uváděným na řádku 50 DPH příznání za jednotlivá zdaňovací období vypořádávaného období, bude obchodník povinen na vyzvu správce daně doložit způsob výpočtu vypořádacího koeficientu.

²⁴ A large majority of the delegations took the view that transactions involving options negotiable on regulated markets were exempt from VAT under Article 13(B)(d) of the Sixth Directive

²⁵ Prodej opce jako finančního nástroje by měl být považován za poskytnutí služby oddělené od základního plnění, ke kterému se opce vztahuje.

²⁶ Prodej opce, jde-li o plnění spadající do oblasti působnosti čl. 135 odst. 1 písm. f) směrnice 2006/112/ES, je poskytnutím služby ve smyslu čl. 24 odst. 1 uvedené směrnice. Toto poskytnutí služby je oddělené od základních plnění, se kterými služba souvisí.

2. Závěry

Níže uvedené závěry platí pouze pro plátce, (i) který je obchodní společností s předmětem podnikání obchodování s daným podkladovým aktivem, (ii) který je členem burzy a pravidelně se účastní vlastním jménem a na vlastní účet obchodování s Futures kontrakty na komodity s finančním vypořádáním na této burze s cílem dosahovat zisk a (iii) u kterého obchodování s Futures kontrakty na komodity představuje nedílnou součást jeho podnikatelských aktivit, čemuž odpovídá jeho vnitřní organizační struktura.

2.1 Uzavření Futures kontraktu s fyzickým vypořádáním komodity, která tvoří podkladové aktivum daného kontraktu, představuje dodání zboží (komodity) za úplatu. Povinnost přiznat daň vzniká ke dni dodání komodity, která tvoří podkladové aktivum kontraktu.

Základem daně je ve smyslu § 36 odst. 1 zákona o DPH úplata, kterou prodávající má obdržet za uskutečněné zdanitelné plnění, tj. celková skutečná cena za dodanou komoditu.

2.2 Soustavné uzavírání Futures kontraktů bez fyzického vypořádání komodity, která tvoří podkladové aktivum daného kontraktu (kontrakt, resp. rozdíl mezi sjednanou cenou a aktuální spotovou cenou ke dni vypořádání, bude vypořádán finančně) představuje poskytnutí finanční služby osvobozené od daně.

Hodnota těchto osvobozených plnění za vypořádávané období je rovna netto hodnotě součtu výsledných kladných a záporných denních marží evidovaných na maržovém účtu v den vypořádání (finanční vypořádání) všech Futures kontraktů vypořádaných v daném vypořádávaném období.

Navrhujeme přijmout výše uvedené závěry a po projednání příspěvku na Koordinačním výboru doporučujeme přijatý závěr vhodným způsobem publikovat.

Stanovisko GFŘ:

Obecněji k tématu tohoto příspěvku považujeme za vhodné nejprve v krátkosti úvodem podotknout, že oblast derivátových operací je značně široká a rozmanitá a v praxi se mohou vyskytnout takové konkrétní případy, kdy jejich individuálním vyhodnocením se může dospět ke zcela jinému závěru, než zde prezentovanému. Závěry zde uvedené je proto třeba chápat tím způsobem, že se vztahují na konkrétní řešení případ a v případě větších či menších modifikací výchozích podmínek by bylo možno dospět i k jinému závěru.

K případům popsaným v příspěvku, konkrétně ke komoditním futures se skutečným fyzickým vypořádáním lze souhlasit se závěry předkladatele, že v těchto případech resp. u předmětu tohoto obchodu se jedná o plnění spočívající v dodání zboží, které je předmětem daně. Daň tak bude plátce v těchto případech přiznávat „standardním“

způsobem dle § 21 ZDPH ze základu daně stanoveného v souladu s ustanovením § 36 téhož zákona.

V příspěvku dále popsány futures bez fyzického vypořádání podkladového aktiva je řešen zejména z pohledu uplatnění osvobození podle § 54 ZDPH. Nicméně pro řešení uvedeného je primárním předpokladem, aby činnost, již se příspěvek týká, byla vůbec předmětem daně. Příspěvkem řešený případ se v podstatě vztahuje na konkrétní okruh osob povinných k dani v úvodu příspěvku vymezených a označených jako „obchodník“. Pokud tedy vyjdeme z tohoto vymezení a podmínek, za jakých tato osoba tyto obchodní aktivity vykonává, lze přisvědčit tomu, že v projednávaném případě jde o ekonomickou činnost ve smyslu ZDPH. Ovšem k tomuto považujeme za vhodné podotknout a zdůraznit, že tento závěr nelze následně zevšeobecnit a shodně aplikovat i na jiné osoby, které se těchto obchodů účastní resp. i na obchodní transakce spadající do oblasti derivátových operací obecně. Uvedené vyhodnocení se vztahuje pouze na konkrétní příspěvkem řešený případ.

Pro stanovení základu daně resp. hodnoty osvobozeného plnění je možno pro tento případ souhlasit se závěry předkladatele. Ovšem zde třeba zdůraznit dva aspekty souhlasu. Jednak s mechanismem stanovení základu daně, kdy se jeho výše odvíjí od výsledku evidovaném na maržovém účtu, souhlasíme pro popsany případ, kdy předmětem „spekulace“ je cena podkladového aktiva, tak jak je uvedeno v příspěvku. A dále v rámci souhlasu předpokládáme, že do ř. 50 nemůže být jako výsledek promítnuto záporné saldo účtu za sledované období, tj. že nelze tyto uskutečněné obchody vykazovat v záporné hodnotě. Shodný přístup pak bude platit i pro stanovení koeficientu podle § 76 ZDPH, kdy se do něj nebude promítat záporné saldo účtu, tzn. nebudou do něj vstupovat záporné částky.